

NALIN

A. Esat BOZYİĞİT

Anadolu'da Ayakman, Başmak, Habbak, Hakkap, Hapap, Happak, Kotkok, Şıpıldak, Şiptik, Takırak, Takır-dak, Taktak, Tıktık gibi adlarla da bi-linen Nalın'ın bir diğer yaygın adı da Takunya'dır. Ancak, Takunya ya da Takunye günlük kullanımda Nalın'ın yerini alan, dayanıksız ağaçtan yontul-ma, daha düz ve daha alçak tabanlı sade ve basit bir çeşit ayakkabıdır. Bu özellikleriyle de Nalın'dan ayrılır.

Nalın, arapça bir sözcüktür. İki nal, iki çift ayakkabı anlamına gelen Na-leyn sözcüğünden türemiştir. Eski ya-şantımızda geniş ölçüde kullanım ala-nı olan Nalın'ın ıslak ve çamurlu ze-minde bahçede, fırında, berber dükka-nında, mutfakta, temiz tutulması gere-ken yerlerde, ayakkabıların, terliklerin çıkartılarak giyilmesi âdetti. En önemli kullanım yeri ise hamamlar, özellikle de kadın hamamları idi. Şimşir, abanoz, gürgen ve ceviz gibi sert ve dayanıklı ağaçlardan yapılırdı. İki ayaklı ve or-tası bir köprü gibi oyuk olurdu. Yer-den yüksekliği 8 - 10 cm. yi bulurdu. Tek parçadan oyularak yapılan bu göv-de kısmının üstü mercan kakmalı, se-def, gümüş kaplamalı ya da gümüş tel işlemlerle süslenirdi. Parmakların ge-çirileceği kasnak ya da tasma kısmı ise ayna parçaları, kadife kaplama, işle-meli çuha ile bezenirdi. Saray'da birer kuş heykelciği oturtulmuş tasma-sı olan «Kuşlu Nalın» adını alan Nalınlar da vardı.

XVII. Yüzyıl'da İstanbul'da büyük çarşı hamamlarının şimşirden yapılmış ve türlü şekillerle süslenmiş nalın-larının tasmalarına ya da nalın ayak-

larının ön kısmına ait olduğu hama-mın adını bildiren beyitler yazılırdı. Ör-neğin :

Soyun dökün açıl gül
Buyur Hammâmı Şengül

Ferahfezâ dilkuşâ
Hammâmı Mahmudpâşa

Hüddâmı câbükü çatak
Bu Çardaklı Hammâmı pâk

Bu hamamda sefâ şifâ
Koğacılar semti Vefâ

Kaptanpaşa Hamâmı
Cihânı tuttu nâmı

Nalın, Anadolu'da özellikle gelin-lik kızlara, damat evi tarafından ar-mağan edilen hamamlık eşyaların ba-şında gelirdi. Çeyizlerin vazgeçilmez parçalarındandı. Kasnak işlemleri genç kız, nişanlı ya da yeni evlilerin durumuna göre değişiklik gösterirdi.

Yöresel özellikleriyle öne çıkıp ünü kavuşmuş Nalın'lar vardı. Örneğin İz-mir - Tire Nalıncılığı, Sinop'un Sedef kakma'lı Nalınları, Mardin - Midyad'ın, Trabzon'un, Ankara - Beypazarı'nın, Si-vas'ın, Afyon'un gümüş tellerle işlen-miş Nalınlarını burada saymak müm-kündür.

Bu kısa yazımızı dikkat edilirse hep geçmiş zaman fiili kullanarak yaz-maya çalıştık. Çünkü Nalın artık Et-nografya Müzeleri'nin ya da evlerde vitrinlerin müzeliği, seyirlik eşyaları arasına katıldı. Nalıncı ustaları artık Na'lıncı Keseri ile hep kendilerine yon-tamıyorlar.